
FOTOTEKA GALERIJE ANTUNA AUGUSTINČIĆA / MUZEJSKA INTUICIJA I DIGITALIZACIJSKI STANDARDI

IM 49, 2018.
TEMA BROJA
TOPIC OF THIS VOLUME

mr.sci. DAVORIN VUJČIĆ □ Muzeji Hrvatskog zagorja – Galerija Antuna Augustinčića, Klanjec

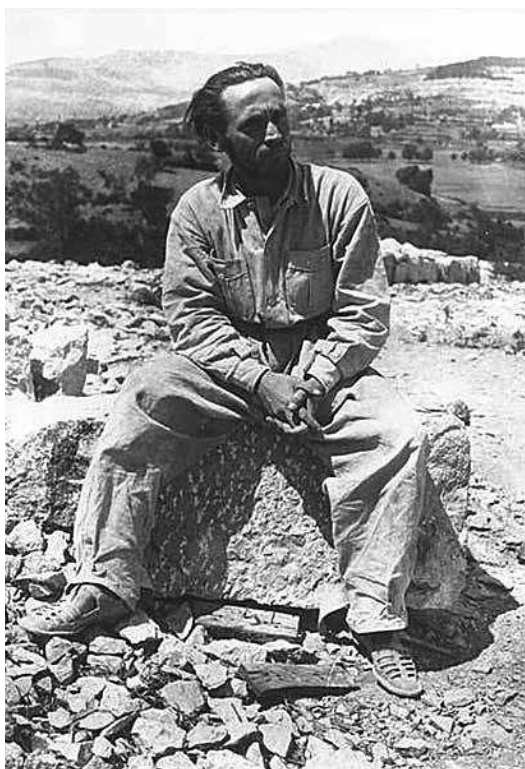

Uvod. Fotodokumentacija Galerije Antuna Augustinčića (GAA) tijekom više od 40 godina postojanja pokazala se vrlo korisnim i u posljednje vrijeme sve češće korištenim izvorom kontekstualizacije muzejskog fundusa i izvor novih spoznaja o kiparskom opusu Antuna Augustinčića. Njezin današnji ustroj, fizičko stanje i stupanj obrađenosti rezultat su entuzijazma njezinih djelatnika koji su tijekom godina na najbolji mogući način intuitivno pronalazili načine skupljanja, obrade i čuvanja fotodokumentacije, ali i primjene standarda koji su posljednjih godina definirani na području digitalne obrade i prezentacije fotografske građe.

O fotografskoj baštini Galerije Antuna Augustinčića

Prikupljanje fotografske dokumentacije započelo je osnivanjem Galerije, kada je kipar, profesor i akademik Antun Augustinčić (Klanjec, 1900. – Zagreb, 1979.) svoj kiparski opus darovao rodnom Klanjcu, u kojemu je 1976. otvorena galerija sa stalnim postavom njegovih izabranih radova. Tijekom godina Galerija je prerasla u muzej s bogatom dokumentarnom građom koja obuhvaća i fotodokumentaciju.

Fotodokumentacija Galerije Antuna Augustinčića sastoji se od približno 3000 fotografskih zapisa. Tehnički, najveći dio fotodokumentacije (oko 1800 jedinica) čine fotografski pozitivni snimljeni analogno u razdoblju od 1920-ih do 1990-ih godina, 400 negativna i 500 dijapozitiva te oko 300 digitalnih snimaka koje su u fotodokumentaciju uvrštene posljednjih godina. Sadržajno i autorski, za

početni rast fotodokumentacije zaslužno je sustavno snimanje fundusa što su ga po naruđbi vodstva Galerije 1977. i 1978. obavili fotografi Drago Lipić, Vladimir Kolarec i Ivan Bitunjac, a potkraj 1980-ih i početkom 1990-ih Nino Vranić. Snimke Augustinčićevih spomenika *in situ* najčešće su preuzete od Foto službe Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti, a znatnu količinu fotografske građe Galerija je dobila suradnjom s drugim muzejima i kulturnim ustanovama koje imaju Augustinčićeva djela (Beograd, Kragujevac, Niš, Poljska...). Posljednjih petnaestak godina Galerija je dobila i snimke Augustinčićevih spomenika iz udaljenih zemalja (iz Etiopije). Osim djela nepoznatih autora, Fototeka GAA-e čuva djela vrhunskih fotografa poput Toše Dapca, Marije Braut, Milana Pavića i drugih, koji su snimali kipara Antuna Augustinčića i/ili njegove radove. Pritom treba navesti kako je fotografije Toše Dapca koje se odnose na Augustinčića Galerija dobila presnimavanjem iz negativna

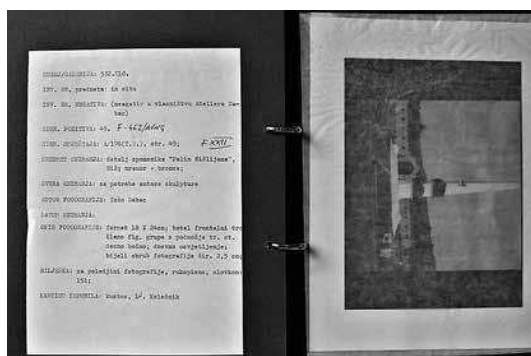
sl.1. Galerija Antuna Augustinčića u Klanjcu 1978.

snimio: Vladimir Kolarec

sl.2. Antun Augustinčić u Otavicama, 1930-ih Fototeka GAA

sl.3. Antun Augustinčić, 1970-ih.

Foto: Marija Braut, Fototeka GAA

sl.4. Primjer obrade fotografija Toše Dapca u fotodokumentaciji GAA-e

sl.5. PH neutralni materijali upotrijebljeni za pohranu fotodokumentacije GAA-e

u vlasništvu Arhiva "Tošo Dabac", a taj je posao obavio Petar Dabac 1988.

O vođenju fotodokumentacije do 2009.

Do 2009., fotodokumentacija je bila vođena u sklopu arhive Galerije, što znači da je bila dio cjeline koja je objedinjavala negative, pozitive, dijapozitive, digitalne snimke, materijale s izložaba, plakate, audiosnimke i videomaterijal te različitu dokumentaciju koja i inače prati rad muzejske ustanove. Crno-bijele i kolor fotografije *leica* formata različitih dimenzija (9 x 13, 10 x 15, 18 x 24, 30 x 40 cm...) bile su pohranjene na raznovrsne i ne uvijek adekvatne načine (nalijepljene na karton, fiksirane nalijepljenim uglovima, zalijepljene ljepljivom trakom...) te smještene u registratore i albume, a neke su ostale rasute u kutijama i neobrađene. Uglavnom, početci djelovanja Galerije obilježeni su sustavno vođenim registrima negativna (zasebno onih formata 60 mm, a zasebno *leica* formata 35 mm), registrom pozitivna te kontakt-kopija. No rast i razvoj muzejsko-galerijske djelatnosti te broj i frekvencija događanja nisu bili adekvatno kadrovski praćeni, pa je u kasnijim godinama kontinuirani rad na dokumentaciji (pa i onoj fotografskoj) ostavljan za povoljnija razdoblja u kojima će netko naći više vremena za sustavno sređivanje te građe. Izuzetak su bile fotografije Toše Dapca koje su činile posebnu, obrađenu cjelinu: fotografske pozitive izrađene prema Dapčevim negativima kolegica dr. sc. Ljiljana Kolešnik za svog je rada u Galeriji uzorno i sustavno obrađila. Svaku je fotografiju pričvrstila na kartonsku podlogu, a na poledini kartona pisačim je strojem ispisala podatke o slici (naziv, opis, dimenzije, autora, lokaciju snimanja, smještaj fotogra-

¹ Pravilnik o sadržaju i načinu vođenja muzejske dokumentacije o muzejskoj građi, Ministarstvo kulture RH, 2002., NN, br. 108.

² Vujčić, Davorin. *Prijedlog za vođenje fotodokumentacije u Muzejima Hrvatskog zagarja*. Pismohrana GAA-e, travanj 2009.

³ Vujčić, Davorin. *Inventarizacija fototečne građe GAA putem klasifikacijskih oznaka*. Pismohrana GAA-e, travanj 2009.

fije...). Doba digitalne fotografije dodatno je osvijestilo potrebu sustavnog ustroja fotodokumentacije.

Reorganizacija fotodokumentacije Galerije Antuna Augustinčića

Proces reorganizacije fotodokumentacije započeo je 2007. zbog niza razloga. Kao prvo, zbog nastojanja da se poboljša komunikacija muzejske ustanove s korisnicima rasla je potreba za vizualnim posrednikom muzejske građe, za prezentacijom vizualnog materijala koji nije predstavljen u postojećim publikacijama. Povećala se potražnja fotografske dokumentacije, a sustavno pretraživanje pojedinih jedinica fotodokumentacije nije bilo jednostavno. Nadalje, postojala je svijest o potrebi zaštite izvorne fototečne građe od svakodnevnih manipulacija te o njezinoj primjerenosti pohrani i trajnom čuvanju. Sve to vodilo je ideji digitalizacije izvornika, za što je bilo nužno obaviti mnoge predradnje. Konačno, trebalo je poštovati zakonsku obvezu usklađivanja postojeće dokumentacije sa zakonskim propisima.¹ Autor ovog rada napravio je koncepciju reorganizacije dokumentacije (pa i one fotografske) te u travnju 2008. sastavio *Prijedlog za vođenje fotodokumentacije u Muzejima Hrvatskog zagarja*² i započeo reorganizaciju fototečne građe u Galeriji. Preobrazba fotodokumentacije u fototeku provodila se u fazama grupiranja, pohrane, inventarizacije, digitalizacije i diseminacije građe.

Grupiranje i pohrana. Fototečna je građa tijekom 2009. izvađena iz arhivskih omota i albuma, registratora i kutija koji svojim kemijskim sastavom nisu bili primjereni čuvanju fotografija. Grupirani su pozitivi, negativni i dijapozitivi. Za njihovu su pohranu nabavljene beskiselinske uložnice i arhivske kutije koje su zadovoljile testove kiselosti (PAT test) te je započeto sustavno spremanje izvorne građe u skladu sa standardima zaštite. Fotografije nalijepljene na karton nisu odljepljivane zbog opasnosti od oštećenja, a ako je bilo potrebno, očišćene su od ostataka ljepljive trake uporabom neagresivnih otapala. Na poledinama fotografija i na uložnicama u koje su pohranjene ispisane su inventarne oznake PH neutralnim flomasterima.

Inventarizacija fototečne građe putem klasifikacijskih oznaka. Reinventarizacija fototečne građe započeta je uz pomoć novoosmišljenog sustava klasifikacije.³

Sve su fotografije u Fototeci GAA-e obuhvaćene inventarizacijom koja putem klasifikacijskih oznaka omogućuje grupiranje fotografija u sadržajne cjeline. Inventarna oznaka dodijeljena je svakoj fotografiji (pozitivu ili dijapozitivu) i sastoji se od slova F ili D (kao oznake za fototeku ili dijateku), rednog broja i slovne oznake. Redni brojevi počinju od 1 i njihov je slijed za sve fotografske pozitive jedinstven. Dijapozitivi također počinju od broja 1 i njihov je slijed također jedinstven za sve dijapozitive. (Na taj se način zna njihov ukupan broj.) Slova je oznaka kosom

sl.6. Kontakt-kopije u fotodokumentaciji GAA-e

crtom odijeljena od rednog broja. Ustanovljeno je pet slovnih oznaka: FUND, AVNG, GAL, AA i REST.

FUND označava fotografije čiji je predmet snimanja dio fundusa Galerije.

AVNG je oznaka dodijeljena fotografijama čiji je predmet snimanja Augustinčićovo djelo, ali ono koje nije u fundusu Galerije (spomenici *in situ*, skulpture u drugim muzejima ili privatnim zbirka i sl.).

GAL označava fotografije čiji je predmet snimanja neki događaj u sklopu Galerije ili vezano za nju (izložbe, promocije, koncerti, priredbe i sl.).

AA dobile su fotografije čiji je predmet snimanja Antun Augustinčić.

REST označava fotografije čiji predmet snimanja ne pripada ni u koju od navedenih skupina.

Digitalizacija. Autor ovog teksta osmislio je tijekom 2010. projekt digitalizacije fotodokumentacije Galerije pod nazivom GAA – FOTODIGITAL, s kojim se Galerija 2011. javila na natječaj Ministarstva kulture RH za financijsku potporu. Ugovorom br. 35-126-11 o korištenju sredstava Ministarstva kulture RH projektu je dodijeljeno 20 000 kuna, pa je započela njegova realizacija.

Obavljene su pripreme za skeniranje pozitiva, skinuti su uvezi i očišćene fotografije kojima je bilo potrebno čišćenje. Fototečna se građa u etapama prevozila na mjesto skeniranja. Skeniranje je obavila tvrtka *ArTresor naklada d.o.o.* iz Zagreba, na način određen smjernicama za digitalizaciju Ministarstva kulture za digitalizaciju arhivske, knjižnične i muzejske građe⁴: u primjerenom formatu

(TIFF format), veličini i rezoluciji (4652 piksela po duljoj stranici, 500 dpi), s adekvatnom dubinom boja, bez kompresije i obrade.

Kustos Galerije (D. Vujčić) provjeravao je kvalitetu skeniranog materijala, veličinu, rezoluciju i format skenova te nakon svakih sto skenova uspoređivao digitalne kopije s izvornikom, u skladu s navedenim smjernicama. Izrađene su slikovne datoteke za trajnu pohranu te su spremljene na vanjski tvrdi disk koji se ne upotrebljava za druge namjene. To su tzv. digitalne *master datoteke*, a služe za potrebe tiska, uvećanja ili kakvu sličnu potrebu. Iz njih su izvedeni (derivirani) umanjeni digitalni formati (JPEG format, prosječno 2000 piksela po duljoj stranici), namijenjeni svakodnevnoj uporabi. Izvorna je fototečna građa vraćena u Galeriju, gdje je klasificirana, inventarizirana i primjereno pohranjena u beskiselinske uložnice i arhivske kutije.

Nakon toga započeo je unos fotografskih zapisa (umanjanih digitalnih formata i metapodataka) u računalni program kojim se Galerija koristi (program S++, tvrtke *Link2*) te je dosad upisano više od 1500 jedinica. Fotografije u Fototeci GAA-e sada se mogu lako pretraživati putem ključnih riječi ili drugih zadanih parametara, što rad s dokumentacijom čini mnogo učinkovitijim.

Diseminacija. Digitalizirana fototečna građa pokazala se vrlo korisnom u komunikaciji Galerije s korisnicima i na različite je načine aktivirana u muzejskome, edukativnome, izložbenome i izdavačkom diskursu. Jedan sadržajno specifičan dio fotografija oformljen je kao zasebna virtualna zbirka pod nazivom *Majstorski objektivi*. Riječ je o fotografijama Toše Dapca (majstora fotografa),

⁴ Nacionalni projekt *Hrvatska kulturna baština / Digitalizacija arhivske, knjižnične i muzejske građe / Formati datoteka za pohranu i korištenje (radna verzija)*, Ministarstvo kulture Republike Hrvatske, Zagreb, studeni 2007.

sl.7. Edukacijski i zabavni multimedijski sadržaji na ekranu osjetljivome na dodir u Studiju GAA-e

sl.8. Primjer fototečne kartice: *Brijunski akt*.

sl.9. Majstorska radionica Antuna Augustinčića na Jabukovcu, Zagreb, 1950-ih. snimio: Tošo Dabac

koji je više puta snimao Antuna Augustinčića (majstora kipara) i njegova djela. Izrađeni su metapodatci prema kriteriju Europeane te je virtualna zbirka tih fotografija 2011. postavljena na portal *Hrvatska kulturna baština* dokumentirajući izniman umjetnički dijalog dvaju majstora.⁵ Znatn materijal iz Fototeke GAA-e korišten je pri izradi muzejskih publikacija. Paradigmatski je primjer publikacija *Priče o spomenicima / Skice i modeli za spomenike u Galeriji Antuna Augustinčića u Klanjcu*⁶, za koju je prikupljena i digitalizirana fotodokumentacija bila ključna u zornom predstavljanju nastanka i postavljanja Augustinčićevih spomenika diljem svijeta, od New Yorka do Etiopije.

Sredstvima iz fondova Europske unije u Klanjcu je 2014. počela izgradnja novoga muzejskog kompleksa – Studija GAA-e, kojemu je cilj bio objediniti sve muzejske aktivnosti Galerije osim stalnog postava, koji je ostao u postojećoj zgradi. Tijekom izgradnje nove zgrade s pripadajućom čuvaonicom fundus je bio premješten iz starog depoa i sve su skulpture prošle određenu razinu konzervacije, restauracije i/ili rekonstrukcije. Fotodokumentacija Galerije poslužila je kao dragocjena pomoć za rekonstrukciju dijelova pojedinih skulptura, osobito gipsanih modela spomenika koji geografski nisu lako dostupni. Također, u sklopu projekta izgradnje Studija GAA-e, u suradnji s tvrtkom *Applicon d.o.o.* iz Samobora, osmišljena je i realizirana multimedija koja je, među ostalim, aktivirala i fototečni materijal. Fotografije iz fotodokumentacije iskorištene su, osim za nove web stranice (www.gaa.mhz.hr), u nizu edukativnih i zabavnih aplikacija (primjerice, *Geolokator*) do kojih je moguće doći preko mobilnih uređaja (pametni telefoni, tableti) ili preko ekrana osjetljivih na dodir, postavljenih u prostoru novoizgrađenog Studija. Formiran je i fotostudio s kvalitetnom opremom, u kojemu se trenutačno obavlja

⁵ (<http://www.kultura.hr/Ustanove/GAA/Majstorski-objektivi-Galerije-Antuna-Augustincica/Galerija-Augustincic>).

⁶ Vujčić, Davorin. *Priče o spomenicima / Skice i modeli za spomenike u Galeriji Antuna Augustinčića u Klanjcu*. Muzeji Hrvatskog zagorja, 2015.

snimanje fundusa; odabrane digitalne fotografije izradit će se kao fotografski pozitivni na kvalitetnom papiru, inventarizirati i uključiti u Fototeku GAA-e.

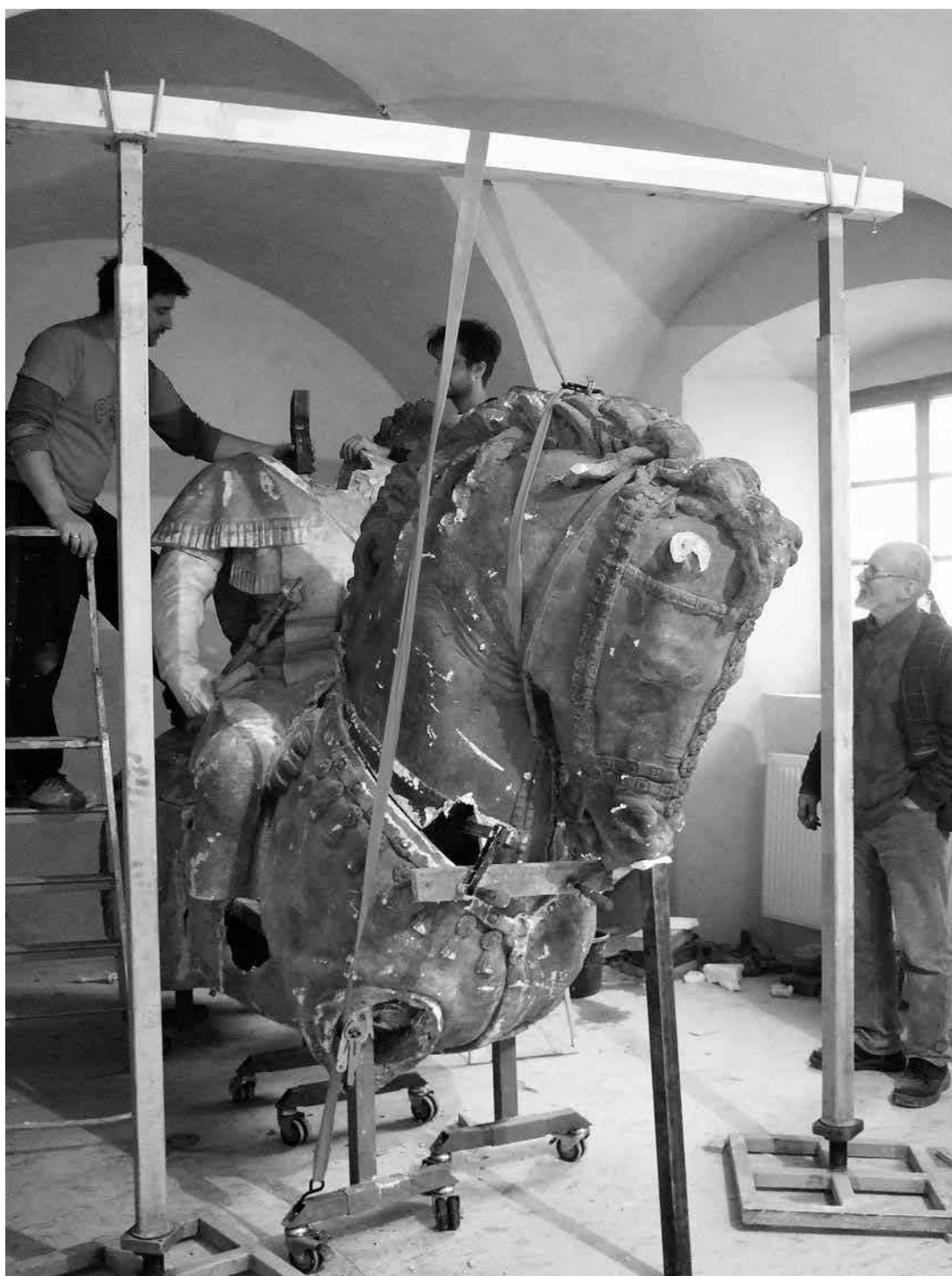
Primljeno: 20. travnja 2018.

THE ANTUN AUGUSTINČIĆ GALLERY PHOTOGRAPHIC COLLECTION – MUSEUM INTUITION AND DIGITISATION STANDARDS

Up to 2008, the photographic documentation in the Antun Augustinčić Gallery was held as part of the museum archives that brought together materials from exhibitions, various kinds of audio-visual material and the documentation that covered the work of this museum institution.

The existing photographic material consisted of about 2,000 photos of different dimensions, mainly in analogue format, positives, negatives and slides. Parts of the material had been processed as separate units and stored in box files and albums, but most of them were scattered and had not been inventoried.

In April 2008, it was decided that the guidelines for work and the state of this material were unsatisfactory and that a plan for the reorganisation of museum documentation had to be made. This meant the organisation of the existing documentation in line with the Regulations on the contents of and the

manner of keeping museum documentation about museum material (Official Gazette 108/2002), the making of a plan for digitising the photographic material with funding from the Republic of Croatia Ministry of Culture, and its implementation.

Up to 2009, the museum documentation was reorganised. With funding obtained, the material was digitised in line with the digitisation guidelines and was appropriately stored. One segment of this material (photographs of Antun Augustinčić taken by Tošo Dabac) was published in 2011 as a virtual

exhibition on the Cultural Heritage site under the title of Masterly Lenses. The whole of the photographic collection of the Antun Augustinčić Gallery is structured according to a specially devised classification system and is mostly entered into a computer programme for the processing of secondary museum documentation.

The paper describes the path from collecting, processing and classifying the photographic material to its disposition in the premises of the newly set up Studio of the Antun Augustinčić Gallery.

sl.10. Restauracija gipsanog modela konjaničkog spomenika rasu Makonnenu, 2016.
snimio: Davorin Vujčić

sl.11. Izgradnja Spomenika zahvalnosti Crvenoj armiji, Antun Augustinčić, 1947., Batina Skela, Hrvatska. Fototeka Galerije Antuna Augustinčića (foto Tošo Dabac)

sl.12. Kipari Milan Pavić i Vladimir Herljević pri radu na Spomeniku Titu za Velenje, Jabukovac, 1976/77.
Fototeka Galerije Antuna Augustinčića